

Anna Kivelä & Karoliina Mainio

KIINTYMYSSUHDE JA VARHAINEN VUOROVAIKUTUS PERHE- LEHTIEN KUVAAMANA

KIINTYMYSSUHDE JA VARHAINEN VUOROVAIKUTUS PERHE- LEHTIEN KUVAAMANA

Anna Kivelä & Karoliina Mainio
Opinnäytetyö
Kevät 2012
Hoitotyön koulutusohjelma
Oulun seudun ammattikorkeakoulu

TIIVISTELMÄ

Oulun seudun ammattikorkeakoulu

Hoitotyön koulutusohjelma, kättilötyön suuntautumisvaihtoehto

Tekijät: Anna Kivelä ja Karoliina Mainio

Opinnäytetyön nimi: Kiintymyssuhde ja varhainen vuorovaikutus perhelehtien kuvaamana

Työn ohjaajat: Pirjo Juujärvi ja Seija Mattila

Työn valmistumislukukausi ja -vuosi: Kevät 2012 Sivumäärä: 49

Opinnäytetyömme tarkoituksena oli kuvata, mitä suomalaiset perhelehdet kertovat vastasyntyneen ja vanhemman välisestä kiintymyssuhteesta ja varhaisesta vuorovaikutuksesta sekä niiden merkityksestä. Opinnäytetyön tulokset kertoivat perhelehtien antamasta tiedosta; siitä, kuinka paljon kiintymyssuhteesta ja varhaisesta vuorovaikutuksesta lehdissä puhutaan ja kuinka luotettavaa ja ajankohtaista tieto on. Tarkoituksenamme oli myös nostaa esiin mahdollisia vähemmälle huomiolle jääneitä tärkeitä asioita.

Tutkimuksemme tavoitteena oli kasvaa ammatillisesti perehtymällä kiintymyssuhteeseen ja varhaiseen vuorovaikutukseen paitsi kirjallisuuden ja uusimman tutkimustiedon, niin myös perhelehtien antaman kuvan myötä. Tulevina kättilöinä meidän on tärkeä oppia ohjaamaan vanhempia yksilöllisesti heidän lähtökohtansa huomioiden. Opinnäytetyömme on siis hyödyksi myös muille siihen tutustuville kättilöopiskelijoille. Tavoitteenamme oli lisäksi mahdollistaa median informaation kehittäminen, sillä kättilö on alansa ammattilaisena vastuussa myös kättilötyöhön liittyvästä tiedottamisesta. Tavoitteenamme oli myös oppia luotettavan tieteellisen tutkimuksen tekemistä.

Tutkimus toteutettiin kvalitatiivisena artikkelien sisällönanalyysina. Aineiston keruumenetelmänä käytimme tietokantahakuja kotimaisten aikakauslehtien artikkeliviitteistä. Artikkelit haimme ARTO ja ALEKSI -tietokannoista. Opinnäytetyössä tutkimme vuonna 2010 ilmestyneitä perhelehtiä ja haut teimme huhtikuun 2011 aikana. Aineiston analysoimme aineistolähtöisellä sisällönanalyysillä.

Tutkimustulokset osoittivat, että kiintymyssuhdetta ja varhaista vuorovaikutusta pidetään tärkeänä ja niiden merkityksestä halutaan kertoa perheille. Tulokset osoittivat myös, että perhelehdissä tiedostetaan kiintymyssuhteen ja varhaisen vuorovaikutuksen merkitys vauvan tunne-elämälle ja psyykkiselle kehitykselle. Artikkeleissa korostui armollisuus; ei tarvitse olla täydellinen, riittävän hyvä vanhemmuus riittää.

Tutkimustulosten perusteella on mahdollista kehittää vanhemmille annettavaa informaatiota. Tuloksista tietoiset kättilöt voivat huomioida vanhempien perhelehdistä saaman tiedon ohjauksessaan. Tulosten perusteella on myös mahdollista kertoa perhelehdille heidän antamansa tiedon laadusta ja laajuudesta sekä antaa heille näin mahdollisuuden kehittää lehden sisältöä.

Asiasanat: varhainen vuorovaikutus, kiintymyssuhde, kiintymys, perhelehti

ABSTRACT

Oulu University of Applied Sciences
Degree Programme in Nursing and Health Care, Option of Midwifery

Authors: Anna Kivelä & Karoliina Mainio
Title of thesis: Attachment and Early Relationship in Finnish Family Magazines
Supervisors: Pirjo Juujärvi & Seija Mattila
Term and year when thesis was submitted: Spring 2012 Number of pages: 49

BACKGROUND: Attachment and early relationship between the parents and their baby are important for the baby's mental and physical development. Parents can establish a good relationship with the baby through their acts and behavior but they also need information. Family magazines are one of the information sources.

AIM: The aim of our study was to describe the information that Finnish family magazines give to the families about attachment and early relationship. The objective of our study was to find out if the information was reliable, adequate and current. The objective was also to point up the things that may have been ignored in the magazines so that attention could be paid to them.

METHOD: In this study we used qualitative methods for data collection. We used Finnish databases and our keywords to help to find the articles for the study. The articles were from the year of 2010 and were published in Finnish family magazines. We analysed the data by the method of material orientated content analysis.

RESULTS: In the family magazines attachment and early relationship were considered important. Their importance to the baby's emotional life and development was described to the readers widely. It was also mentioned in the material that it is not always easy and simple to develop relationship and attachment and there might be some problems. Nevertheless the articles emphasized mercifulness; you do not need to be perfect, good-enough parenting is enough.

CONCLUSION: With the help of our results it is possible to improve the information given to the parents when instructing families. The midwives can use this study in their work and the magazines can improve their contents when they know what is missing or which things are important to the readers but not discussed enough in the magazines.

Keywords: attachment, early relationship, family magazine

SISÄLLYS

TIIVISTELMÄ	3
ABSTRACT	4
SISÄLLYS	5
1 JOHDANTO.....	7
2 KIINTYMYSSUHTEN JA VARHAISEN VUOROVAIKUTUKSEN MERKITYS VASTASYNTYNEEN KEHITYKSELLE	9
2.1 Kiintymyssuhteen ja varhaisen vuorovaikutuksen määritelmät ja taustat	9
2.2 Kiintymyssuhteen ja varhaisen vuorovaikutuksen muodostuminen.....	10
2.3 Erilaisia kiintymismalleja	11
2.4 Kiintymyssuhteen ja varhaisen vuorovaikutuksen merkitys vastasyntyneen kehityksen kannalta	13
2.5 Kiintymyssuhteen häiriötekijöitä.....	14
2.6 Lapsiperheiden tiedonlähteet	15
3 TUTKIMUKSEN TARKOITUS JA TUTKIMUSTEHTÄVÄ	17
4 TUTKIMUKSEN TEKEMINEN.....	18
4.1 Tutkimusmenetelmä	18
4.2 Artikkelien valinta	18
4.3 Tietokantahaut aineistonkeruumenetelmänä	19
4.4 Aineiston analyysi	20
5 TUTKIMUSTULOKSET.....	22
5.1 Kiintymyssuhde perhelehtien kuvaamana	22
5.1.1 Kiintymyssuhteen muodostuminen	24
5.1.2 Kiintymyssuhdetyypit.....	25
5.1.3 Kiintymyssuhdetta edistävät tekijät	26
5.1.4 Tunteet	27
5.2 Varhainen vuorovaikutus perhelehtien kuvaamana.....	28
5.2.1 Varhaisen vuorovaikutuksen merkitys.....	30
5.2.2 Vanhemmuus	30
5.2.3 Vuorovaikutus arjessa.....	32
5.2.4 Viestintä.....	33

6 TULOSTEN TARKASTELU JA JOHTOPÄÄTÖKSET.....	36
7 POHDINTA	40
7.1 Tutkimuksen luotettavuus.....	40
7.2 Tutkimuksen eettisyys	41
7.3 Omat oppimiskokemukset	42
7.4 Jatkotutkimusmahdollisuudet	43
LÄHTEET	45

1 JOHDANTO

Kiintymyssuhde on tunneside, joka kehittyy lapsen ja vanhemman välisten toistuvien varhaisten vuorovaikutuskokemusten luomalle perustalle (Puura & Mäntymaa 2010, 24; Silvén & Kouvo 2010, 70). Varhainen vuorovaikutus on siis edellytys kiintymyssuhteen muodostumiselle, mutta sillä on tärkeä merkitys myös aivojen kehittymisen, tunne-elämän ja käyttäytymisen säätelyn, sosiaalisten vuorovaikutustaitojen ja varhaisen moraalin, sekä stressinsäätelykyvyn kehittymisen kannalta (Puura & Mäntymaa 2010, 24).

Tietoa siitä, mitä perhelehdet kiintymyssuhteesta ja varhaisesta vuorovaikutuksesta kertovat ja mitä vanhemmat niistä tietävät, kättilöt tarvitsevat työssään päivittäin työskennellessään vastasyntyneiden ja heidän perheidensä parissa. Varhaiseen vuorovaikutukseen liittyviä ongelmia tulee vastaan kättilön työssä. Nämä ongelmat heijastuvat helposti vauvan ja vanhempien väliseen kiintymyssuhteeseen. Kättilön työssä on ensiarvoisen tärkeää tunnistaa varhaisen vuorovaikutuksen ongelmat ja auttaa perheitä niissä.

Opinnäytetyömme tarkoituksena on kuvata, mitä suomalaiset perhelehdet kertovat vastasyntyneen ja vanhemman välisestä kiintymyssuhteesta ja varhaisesta vuorovaikutuksesta sekä niiden merkityksestä. Opinnäytetyön tulokset kertovat perhelehtien antamasta tiedosta; siitä, kuinka paljon kiintymyssuhteesta ja varhaisesta vuorovaikutuksesta lehdistä puhutaan ja kuinka luotettavaa ja ajankohtaista tieto on. Tarkoituksenamme on myös nostaa esiin mahdollisia vähemmälle huomiolle jääneitä tärkeitä asioita.

Tutkimuksemme tavoitteena on kasvaa ammatillisesti perehtymällä kiintymyssuhteeseen ja varhaiseen vuorovaikutukseen paitsi kirjallisuuden ja uusimman tutkimustiedon, niin myös perhelehtien antaman kuvan myötä. Tulevina kätilöinä meidän on tärkeä oppia ohjaamaan vanhempia yksilöllisesti heidän lähtökohtansa huomioiden. Opinnäytetyömme on siis hyödyksi myös muille siihen tutustuville kätilöopiskelijoille. Tavoitteenamme on lisäksi mahdollistaa median informaation kehittäminen, sillä kättilö on alansa ammattilaisena vastuussa myös kättilötyöhön liittyvästä tiedottamisesta. Tavoitteenamme on myös oppia luotettavan tieteellisen tutkimuksen tekemistä.

Tutkimustulosten perusteella on mahdollista kehittää vanhemmille annettavaa informaatiota. Tuloksista tietoiset kättilöt voivat huomioida vanhempien perhelehdistä saaman tiedon ohjauksessaan. Tulosten perusteella on myös mahdollista kertoa perhelehdille heidän antamansa tiedon laadusta ja laajuudesta sekä antaa heille näin mahdollisuuden kehittää lehden sisältöä. ”Koska vanhemman ja vauvan välinen kiintymyssuhde on olennaisen tärkeä vauvan kehityksen kannalta, on sen muodostumista vauvan kannalta riittävän hyväksi tuettava aina ja kaikkialla” (Puura & Mäntymaa 2010, 31).

Kiinnostus kiintymyssuhteen ja varhaisen vuorovaikutuksen tutkimiseen lähti jo opintojemme alkuvaiheessa, tutustuessamme mahdollisiin tutkimusaiheisiin. Tässä vaiheessa perehdyimme aiheesta kertovaan kirjallisuuteen ja tutkimuksiin kattavasti valmistavan seminaarin avulla. Myös kättilöopinnoissamme aiheesta puhuttiin ja sen tärkeyttä korostettiin. Esiymmärryksen muodostuttua halusimme selvittää, mitä tietoa perheet saavat asiasta. Tältä pohjalta valitsimme tutkimukseen perhelehtien näkökulman.

2 KIINTYMYSSUHTEEN JA VARHAISEN VUOROVAIKUTUKSEN MERKITYS VASTASYNTYNEEN KEHITYKSELLE

2.1 Kiintymyssuhteen ja varhaisen vuorovaikutuksen määritelmät ja taustat

Kiintymyssuhde on tunneside, joka kehittyy lapsen ja vanhemman välisten toistuvien varhaisten vuorovaikutuskokemusten luomalle perustalle. Näiden kokemusten perusteella molemmille muodostuu käsitys heidän välisestä suhteestaan ja siitä, miten he toimivat suhteessa toisiinsa. (Puura & Mäntymaa 2010, 24; Silvén & Kouvo 2010, 70).

Vuorovaikutus on edellytys kiintymyssuhteen kehittymiselle. Vanhemman tehtävä on huolehtia lapsen perustarpeista, joista pieni vauva kertoo aluksi ainoalla osaamallaan kielellä, itkemällä. Aikuisen tehtävä on reagoida itkuun ja toimia kulloisenkin tarpeen mukaan, esimerkiksi ruokkimalla, lohduttamalla tai lievittämällä epämukavaa oloa. Tästä jatkuvasta kierteestä syntyy lapsen ja vanhemman välinen kieli ja vuorovaikutussuhde vauvan ja häntä hoitavan aikuisen välille. (Becker-Weidman & Shell 2008, 42–43.)

Alun perin kiintymyssuhde on kehittynyt varmistamaan ihmisen eloonjäämisen. Uhkaavassa tilanteessa lapsi etsii luonnostaan hoitajan läheisyyttä, sillä viisaamman ja kokeneemman ihmisen huolenpito on lähes välttämätöntä hengissä selviämiseksi. Toisin kuin muut nisäkkäät, ihmislapsi vaatii jatkuvaa huolenpitoa pysyäkseen hengissä ja saadaakseen tarpeensa tyydytetyiksi, sillä lapsi ei heti syntymänsä jälkeen osaa vielä kävellä eikä hankkia ravintoaan. (Becker-Weidman & Shell 2008, 42–43; Sinkkonen 2003, 93.)

Sue Gerhard (2007, 30) kuvailee vauvoja minän raaka-aineena. Ihmisvauvalla on syntyessään tietty geneettinen malli, joka sisältää useita toimintavalmiita järjestelmiä. Hänet on myös ohjelmoitu kehittymään tietyllä tavalla. Vastasyntynyt on täynnä mahdollisuuksia, ja ympäristön vaikutus kehitykseen on suuri. Suurin osa vastasyntyneen järjestelmistä on epätäydellisiä ja ne vaativat vuorovaikutusta toisen ihmisen kanssa kehitty-

äkseen. Lajinkehityksen kannalta tämä on järkevää, koska vauva kehittyy sopivaksi siihen ympäristöön, missä hän saa kasvaa.

Sanaa ”kiintyminen” käytetään suomen kielessä yleisesti kuvaamaan lapsen kiintymistä lähimpään hoitajaan, vaikka sana ”kiinnittyminen” kuvaa mahdollisesti tätä leimautumisen kaltaista tapahtumaa paremmin, esimerkiksi tilanteessa, jossa lapsi kiinnittyy väkivaltaiseen vanhempaan (Sinkkonen 2003, 93). Vauva kiintyy oman turvallisuudentarpeensa takia aina aikuiseen, jolla on häneen fyysinen ja psyykinen yhteys. Paremman puutteessa tämä voi olla myös laiminlyövä, etäinen tai vihamielinen aikuinen. (Silvén & Kouvo 2010, 70; Sinkkonen 2003, 93.)

Vauva muodostaa yleensä kahdenkeskisen vuorovaikutussuhteen molempiin vanhempiinsa. Vuorovaikutussuhde molempiin vanhempiin lapsen kehityksen kannalta selvä etu, vaikka jo yksi hyvä vuorovaikutussuhde riittää turvaamaan lapsen kehityksen. (Deufel & Montonen 2010, 24.)

2.2 Kiintymyssuhteen ja varhaisen vuorovaikutuksen muodostuminen

Vanhempien suhde lapseen alkaa jo ennen lapsen syntymää vanhemmuuteen liittyvien mielikuvien ja tunteiden pohjalta. Vauva syntyy vanhempien ajatuksissa, tunteissa ja mielikuvissa vanhempien luodessa mielikuvavauvaa. Näiden kuvitelmien pohjalta muodostuu suhde kohtuvauvaan, joka vaikuttaa lapsen ja vanhemman suhteeseen myös vauvan synnyttyä. Kiintymyssuhde raskausaikana muodostaa lapselle suojan odotusajaksi, sillä äiti alkaa elää rauhallisemmin ja on herkempi kuin aikaisemmin. (Brodén 2006, 44, 47, 77.) Vanhemmuus ja hyvä kiintymyssuhde vähentävät myös esimerkiksi äidin raskaudenaikaisen stressin negatiivisia vaikutuksia lapseen (Bergman, Sarkar, Glover & O'Connor 2008, 1).

Vanhemmuuteen liittyy psykologinen muutosprosessi, jossa vanhemman täytyy uskaltaa kohdata ja opetella tuntemaan uusia asioita itsestään. Vanhempi joutuu myös käymään läpi omia lapsuudenaikaisia ihmissuhdekokemuksiaan sekä tekemään ratkaisuja

tulevaan vanhemmuuteen liittyen. Vanhemmuuteen liittyy myös raskausaikana kokemusten jakaminen, samalla luodaan lapselle tilaa parisuhteessa. (Brodén 2006, 74.)

Vauvan tunteet alkavat perustasolta, jolloin kaikki tunteet ovat kokonaisvaltaisia ahdistuksen, epämukavuuden, mukavuuden ja tyytyväisyyden oloja. Vauva pyrkii vanhempaan turvaten vähentämään pahaa oloa sekä lisäämään hyvää oloa ja alkaa pikku hiljaa yhdistää tunteita kokemuksiin ja luoda näin tunteisiinsa erilaisia sävyjä. (Gerhard 2007, 31.) Ensimmäisten elinkuukausien aikana vanhemman tärkein tehtävä onkin perustarpeiden tyydyttämisen lisäksi olla vauvan apuna tunnesäätelyssä (Broberg ym. 2005, 122).

Vastasyntynyt havainnoi kaikilla aisteillaan syntyessään ja tunnistaa äitinsä äänestä, hajuista, ulkonäöstä ja liikkumistavasta. Vauva etsii myös katsekontaktia alusta alkaen. Vanhemman tehtävä on paitsi täyttää lapsen tarpeet, niin myös kohdata, oppia tuntemaan ja rakentaa turvallinen suhde vauvaan. (Brodén 2006, 75.)

Jo pian syntymän jälkeen vauva erottaa iloisen ilmeen surullisesta. Koska vauva ei osaa puhua, se ilmaisee tarpeensa ja tunteensa äänтелеillä ja kehon kielellä. Vauva osaa jo pienenä ilmaista sekä mielihyvää että mielihyvää. Vuorovaikutus kehittyy vanhempien tai sisarusten vastatessa lapsen tarpeeseen. Vauvan halu ja kyky itsensä ilmaisuun kehittyy, kun vauvan huomioon ja tunnetiloihin mukaudutaan. Vähitellen vastavuoroisuus lisääntyy. (Silvén 2010, 54-55.)

2.3 Erilaisia kiintymismalleja

Ensimmäisiä ja merkittävimpiä kiintymyssuhteeseen perehtyneitä tutkijoita oli John Bowlby, jonka 1940-luvulla kehittämä kiintymyssuhdeteoria pyrkii kuvaamaan ja ymmärtämään varhaisten ihmissuhteiden vaikutusta ihmisen myöhempään kehitykseen. (Rautio 2004, 29.) Daniel Stern loi yhdessä kasvavan itseyden teorian, jonka mukaan itseyden kasvu alkaa heti syntymän jälkeen ja itseys kasvaa vuorovaikutuksessa toisiin ihmisiin (Lehtovirta, Huusari, Peltola & Tattari 1997, 105–106).

Mary Ainsworth varmisti kiintymyssuhdeteorian merkityksen modernille kehityspsykologialle (Hautamäki 2001, 16). Hänen kehittämänsä vierastilannemenetelmää käytetään maailmanlaajuisesti kehityspsykologisessa tutkimustyössä. Näiden tutkimusten pohjalta lapsen ja vanhemman välistä kiintymystä voidaan kuvata erilaisilla malleilla. (Broberg, Almqvist & Tjus 2005, 129.)

Ainsworthin toimintamallit voidaan jakaa neljään luokkaan: turvallinen, välttelevä, ristiriitainen ja jäsentymätön kiintymys. *Turvallisen kiintymyssuhteen* omaava lapsi luottaa siihen, että vanhempi kuuntelee, ymmärtää ja haluaa auttaa häntä. Lapsi uskaltaa tutkia ympäröivää maailmaa, sillä turvattoman olotilan yllättäessä hän tietää voivansa palata vanhemman luo. (Brodén 2006, 33; Broberg ym. 2005, 129-130.)

Välttelevästi kiintynyt lapsi selviytyy ja käsittelee tunteitaan itsekseen, koska hän on oppinut, etteivät vanhemmat siedä hänen läheisyyden ja riippuvuuden tarpeitaan. Lapsi voi vaikuttaa välinpitämättömältä eikä ilmaise emotionaalisia tarpeitaan. (Brodén 2006, 33; Broberg ym. 2005, 130; Silvén 2010, 76-77.)

Ristiriitaisesti kiintyneen lapsen ja vanhemman välinen vuorovaikutus tapahtuu pitkälti aikuisen ehdoilla. Vanhempi on kyllä herkkätunteinen, mutta ennakoimaton, sillä hän vastaa lapsen viesteihin silloin, kun hänelle itselleen sopii. Lapsi ei pysty itse säätelmään vuorovaikutusta vanhemman kanssa, joten hän saa vähemmän luottamusta omiin kykyihinsä ja muuttuu herkästi passiiviseksi tai takertuvaksi. (Broberg ym. 2005, 131.)

Turvallisen tai välttelevästä ja ristiriitaisesta kiintymyssuhdeluokasta muodostuneen turvattoman kiintymismallin lisäksi on olemassa *jäsentymättömän kiintymisen* malli. Näiden lasten ja vanhemman välinen vuorovaikutus perustuu suureksi osaksi pelkoon. Lapsen kiintymyksen kohde herättää hänessä myös pelkoa, eikä lapsi osaa käsitellä tätä ristiriitaista vuorovaikutusta. (Broberg ym. 2005, 131-132; Brodén 2006, 33-34.)

2.4 Kiintymyssuhteen ja varhaisen vuorovaikutuksen merkitys vastasyntyneen kehityksen kannalta

Vauvan ja vanhemman välisellä kiintymyssuhteella on suuri vaikutus lapsen psyykkiseen terveyteen. Sen avulla lapsi voi arvostaa ja haluta solmia läheisiä ihmissuhteita pelkäämättä hylätyksi tulemista, hänellä on kyky säädellä voimakkaita tunteita joutumatta niiden musertamaksi ja hän voi nähdä muut ihmiset olentoina omine tunteineen ja tarkoitusperineen, sekä arvostaa ja ottaa huomioon näitä tunteita ja tarkoitusperiä. (Broberg ym. 2005, 126.)

Terveen ja turvallisen kiintymisen ansiosta lapsi kykenee muodostamaan tunneperäisesti merkittäviä ihmissuhteita ja oppii myös säätelemään tunteitaan. Hän osaa hallita tehokkaasti pelkoa ja ahdistusta sekä sietää stressiä ja pettymyksiä. Kiintymyssuhde vaikuttaa myös lapsen älylliseen kehitykseen ja loogiseen ajattelukykyyn. (Becker-Weidman & Shell 2008, 43.)

Vauvan varhaiset kokemukset vaikuttavat suuresti herkkiin ruumiin järjestelmiin. Jopa aivojen kehitys saattaa hidastua tai pysähtyä, jos kehitysolosuhteet eivät ole oikeanlaiset. (Gerhard 2007, 31.) Aivosolujen väliset yhteydet, synapsit, syntyvät, muuttuvat toiminnallisiksi ja karsiutuvat tarpeettomina ympäristön kokemusten mukaan. Vauvalla nämä kokemukset ovat pääasiallisesti vanhemman kanssa käytyä vuorovaikutusta ja saatua hoivaa. (Puura & Mäntymaa 2010, 24–25.)

Aivojen kehittymisen lisäksi varhainen vuorovaikutus on tärkeää myös lapsen tunteiden ja käyttäytymisen säätelyn, sosiaalisten taitojen ja varhaisen moraalin, sekä stressinsäätelyn kehittymisen kannalta. Luonnollisesti varhainen vuorovaikutus näyttelee myös tärkeää roolia kiintymyssuhteen kehittymisessä. Vuorovaikutuskokemusten lisäksi vanhemman omat kokemukset aiemmista tärkeistä ihmissuhteistaan, erityisesti lapsuuden hoivakokemuksistaan, vaikuttavat kiintymyssuhteen laatuun. (Puura & Mäntymaa 2010, 25–26.) Gerhard (2007, 31) vertaa vauvaa kasvin taimeen; vauvan tunnekyvyt yhtä lailla kuten taimen vahvat juuret ja hyvä kasvu ovat riippuvaisia ympäristöstä.

2.5 Kiintymyssuhteen häiriötekijöitä

Gerhardt (2007, 32) puhuu temperamenttipiirteistä, joita voidaan havaita jo vauvan ensimmäisten viikkojen aikana. Vauvat voivat reagoida ulkoisiin ärsykkeisiin eri tavoin ja temperamenttinsa mukaisesti. Myös hoitajalla on luonnollisesti oma tyyliinsä. Hoitajan ja vauvan temperamentit voivat olla keskenään epäsojivat. Esimerkiksi sensitiiviselle äidille vähemmän sensitiivinen, tarmokas vauva saattaa tuntua aggressiiviselta. On todettu, että vaikeina koetut lapset nähdään vähemmän vuorovaikutushalukkaina ja he heittävät tavallista vähemmän vastakaikua vanhemmissaan (Brodén 2006, 96). Kuitenkin suhteen muotoutuminen riippuu eniten vanhemmista. Vauvan tarpeisiin sopeutuvat, vastavuoroiset vanhemmat eivät välttämättä edes tunnista hankalaa ja ärtyvää vauvaansa ”vaikeaksi” ensimmäisten viikkojen aikana. (Gerhardt 2007, 32.)

Ristiriidat nykyperheessä ja lapsuuden perheessä näkyvät luonnollisesti vauvan hoidossa. Ratkaisemattomat ristiriidat heijastuvat mielikuviin sikiöstä ja vaikuttavat äidin ja vauvan väliseen ruumiin kielellä keskusteluun, sekä ovat osana synnytystä ja vuorovaikutussuhdetta vauvan kanssa. Vanhemmat voivat nähdä vauvassaan myös oman itsensä lapsena, piirteitä vanhemmistaan tai sisaruksistaan tai vauva voi edustaa vanhemmille aikaisempaa menetettyä lasta. (Siltala 2003, 20.)

Syntyvä lapsi voi olla hyvin erilainen vanhemprien muodostamaan mielikuvavauvaan verrattuna, erityisesti lapsen ollessa sairas tai vammainen. Vanhemprien tulee kyetä luopumaan mielikuvistaan ja oppia kohtaamaan vauva erillisenä yksilönä. Sairaana tai vammaisena syntyneen vauvan ja hänen vanhempriensa ensimmäinen haaste voikin olla tunnistamisen pitkittyminen ja sen vaikutukset kiintymyssuhteeseen. (Kalland 2003, 192-193.)

Keskosvauva viettää elämänsä ensi hetket keskoskaapissa vanhempriensa sylin tai oman kehtonsa sijaan. Vauvaa tarkkaillaan jatkuvasti eri tavoin ja häneen on liitetty monia johtoja ja monitoreja, ja häntä hoitavat pääasiassa lääkärit ja sairaanhoitajat. Vanhemmat ja vauva tarvitsevat ymmärrystä, lohtua, hoivaa ja tukea, sillä muuten useat vauvan ja vanhemprien välisen vuorovaikutussuhteen kehittymisen prosessit saattavat keskeytyä tilapäisesti tai pitkäkestoisesti. (Schulman 2003, 153.) Joskus erityistilanne voi kuitenkin

kin olla myös positiivinen asia. Esimerkiksi Fisherin, Hammarbergin ja Bakerin (2007, 1108) tutkimuksen mukaan hedelmöityshoidoilla alkaneissa raskauksissa äideillä on merkittävästi voimakkaampi ja suojelevampi kiintymyssuhde syntymättömään lapseen kuin spontaanisti raskaaksi tulleilla.

Vuorovaikutuksessa ilmeneviä ongelmia vanhemmat ja vauva korjaavat usein itse spontaanisti, äiti isän ja vauvan välisiä ja isä taas äidin ja vauvan välisiä ongelmia. Myös ongelmat eri perheissä vaihtelevat. Toiselle äidille imetystilanteet saattavat tuottaa hankaluuksia, mutta kylvetys ja pukeminen tuntuvat luonnolliselta ja niissä vuorovaikutteinen yhteys löytyy. Toiset vanhemmat taas saattavat olla ymmällään käytännön tilanteissa, mutta puhe, leikki ja laulu lapsen kanssa tuntuu luontevilta. Vanhemman ja lapsen välinen vuorovaikutus kehittyy vähitellen ja se on hyvin tunnepitoista. Siinä vaihtelevat esimerkiksi positiiviset tunteet kuten ilo, onni, hellyys ja kärsivällisyys, mutta myös raskaat hetket, epäonnistumiset, hämmennys, kaaos ja avuttomuus. (Siltala 2003, 16-17.)

2.6 Lapsiperheiden tiedonlähteet

Kuntien tehtävä on järjestää neuvolapalveluita kaikille raskaana oleville. Koska neuvolatoiminta on lakisääteistä ja kaikkien käytettävissä, se on vanhemmille yksi tärkeimmistä tietolähteistä. Neuvolan tehtävä on raskauden etenemisen seurannan lisäksi valmentaa vanhempia sekä tulevaa synnytystä että vanhemmuutta varten. Normaalisti sujuvan raskauden aikana neuvolakäyntejä on 11-15. (Sosiaali- ja terveysministeriö. Neuvolat. Hakupäivä 24.11.2011.)

Internetistä löytyy paljon tietoa, mutta se on myös usein kyseenalaista, ristiriitaista tai jopa väärää. Tällaisessa tilanteessa on helppo hämmentyä tietotulvan keskellä. Erityisesti keskustelupalstoilla äärimielipiteet korostuvat, kun anonyymisti esiintyminen on mahdollista. Internetin keskustelupalstoista voi olla hyötyä nuorille tai kaukana asuville vanhemmille, joiden lähipiirissä ei vertaistukea välttämättä ole saatavilla. Kuitenkin sekä kysymysten, että vastausten laatu on erittäin kirjavaa, sanoo YLE:n Uutisten Silja Raunion haastattelema Väestöliiton projektikoordinaattori Kaisa Holmström (2011. Netin vauvasivustojen sisältö hämmentää nuoria vanhempia. Hakupäivä 24.11.2011.) Ar-

tikkelin mukaan tulevaisuudessa erilaiset nettineuvolat ovat mahdollisesti yleistymässä, kun sekä Väestöliitto että jotkut neuvolat perustavat sähköisiä neuvontapalveluja.

3 TUTKIMUKSEN TARKOITUS JA TUTKIMUSTEHTÄVÄ

Opinnäytetyömme tarkoituksena on kuvata, mitä suomalaiset perhelehdet kertovat vastasyntyneen ja vanhemman välisestä kiintymyssuhteesta ja varhaisesta vuorovaikutuksesta sekä niiden merkityksestä. Opinnäytetyön tulokset kertovat perhelehtien antamasta tiedosta; siitä, kuinka paljon kiintymyssuhteesta ja varhaisesta vuorovaikutuksesta lehdissä puhutaan ja kuinka luotettavaa ja ajankohtaista tieto on. Tarkoituksenamme on myös nostaa esiin mahdollisia vähemmälle huomiolle jääneitä tärkeitä asioita ja näin mahdollistaa vanhemmille annettavan ohjauksen kehittämisen sekä perhelehdissä että kättilön työssä. ”Koska vanhemman ja vauvan välinen kiintymyssuhde on olennaisen tärkeä vauvan kehityksen kannalta, on sen muodostumista vauvan kannalta riittävän hyväksi tuettava aina ja kaikkialla” (Puura & Mäntymaa 2010, 31).

Tutkimuksemme tavoitteena on kasvaa ammatillisesti perehtymällä kiintymyssuhteeseen ja varhaiseen vuorovaikutukseen paitsi kirjallisuuden ja uusimman tutkimustiedon, niin myös perhelehtien antaman kuvan myötä. Tulevina kättilöinä meidän on tärkeä oppia ohjaamaan vanhempia yksilöllisesti heidän lähtökohtansa huomioiden. Opinnäytetyömme on siis hyödyksi myös muille siihen tutustuville kättilöopiskelijoille. Tavoitteenamme on lisäksi mahdollistaa median informaation kehittäminen, sillä kättilö on alansa ammattilaisena vastuussa myös kättilötyöhön liittyvästä tiedottamisesta. Tavoitteenamme on myös oppia luotettavan tieteellisen tutkimuksen tekemistä.

Tutkimuskysymyksemme ovat:

1. Miten kiintymyssuhdetta kuvataan suomalaisissa perheille suunnatuissa erikoisaikakauslehdissä?
2. Miten varhaista vuorovaikutusta kuvataan suomalaisissa perheille suunnatuissa erikoisaikakauslehdissä?

4 TUTKIMUKSEN TEKEMINEN

4.1 Tutkimusmenetelmä

Tämä tutkimus toteutettiin kvalitatiivisena, eli laadullisena artikkelien sisällönanalyysinä. Valitsimme tämän tutkimusmetodin, koska laadullinen tutkimus esittää tarkkoja kuvauksia tapahtumista tai tilanteista ja dokumentoi niistä keskeisiä, mielenkiintoisia piirteitä (Hirsjärvi ym. 2004, 128). Tämä tutkimusmetodi soveltuu siis parhaiten artikkeli-analyysiin, koska halusimme käsitellä perhelehtien artikkelit yksityiskohtaisesti ja nostaa niistä esiin keskeisimmät ja mielenkiintoisimmat asiat.

Laadullisessa, eli kvalitatiivisessa tutkimuksessa lähtökohtana on todellisen elämän kuvaaminen. Siinä pyritään hankkimaan tietoa mahdollisimman kokonaisvaltaisesti ja keräämään tutkittava aineisto luonnollisista ja todellisista tilanteista. Aineistoa on tarkoituksella tarkastella mahdollisimman yksityiskohtaisesti ja löytää mahdollisia odottamattomiakin asioita. Laadullista tutkimusta tehdessä on tärkeää kiinnittää huomiota aineiston hankinnassa käytettävään metodiin, jotta tutkittavan ääni pääsee kuuluviin. Tutkittavan kohdejoukon tulee olla tarkoituksenmukaisesti valittu ja aineiston tulkinnessa tulee huomioida jokaisen tapauksen ainutlaatuisuus. Tyypillistä kvalitatiiviselle tutkimukselle on myös se, että tutkimussuunnitelma mukautuu tutkimuksen edetessä olosuhteiden mukaisesti. (Hirsjärvi ym. 2009, 161, 164.)

4.2 Artikkelien valinta

Perhelehdet ovat yksi tärkeä tietolähde vanhemmille neuvolan, Internetin ja muiden lähteiden ohella. Valitsimme tutkittavat lehdet niiden kohderyhmän ja levikin perusteella. Näin päädyimme Meidän Perhe, Vauva ja Kaks'Plus -lehtiin. Lisäksi halusimme tutkimukseen mahdollisimman uutta tutkimusmateriaalia, joten haimme vuosien 2009–2010 artikkeleita.

Meidän Perhe on perhelehdistä luetuin, vanhemmuuteen, kasvatukseen ja perhe-elämään keskittyvä elämänvaihelehti. (Levikintarkastus Oy. Hakupäivä 7.4.2011; Sanoma Magazines. Meidän Perhe. Hakupäivä 7.4.2011.) Vauva-lehti on suunnattu vauvaa odottaville ja hoitaville perheille. Se antaa tietoa raskausajasta, valmentaa synnytykseen sekä opastaa vauvan hoidossa ja kasvatuksessa. (Sanoma Magazines. Vauva. Hakupäivä 7.4.2011.) Kaks'Plus -lehdellä on näistä pienin levikki (Levikintarkastus Oy. Hakupäivä 7.4.2011). Se tarjoaa sekä odottajille että eri-ikäisen lapsen vanhemmille tietoa lapsen kasvusta, kehityksestä, terveydestä ja koulumaailmasta sekä vanhemmuuden erilaisista vaiheista ja rooleista, parisuhteesta ja arkielämästä. (Sarkki. Lehden esittely. Hakupäivä 7.4.2011.)

4.3 Tietokantahaut aineistonkeruumenetelmänä

Tutkimusta varten haimme lehtiartikkeleita Arto ja Aleksi -tietokannoista. Nämä tietokannat tulivat valituiksi, koska ne sisältävät keskeisten kotimaisten aikakauslehtien artikkeliviitteet. Haut teimme asiasanahakuna ja sanoina käytimme esiyymmärryksemme pohjalta seuraavia: varhainen vuorovaikutus, kiintymyssuhde ja kiintymys. Koehakujen perusteella huomasimme näiden soveltuvan hyvin tutkimuskysymyksiimme. Haut teimme huhtikuun 2011 aikana. Tietokantojen valinnassa, asiasanojen määrittelyssä ja tietokantahauissa käytimme apuna ammattikorkeakoulun kirjaston informaattikkoa.

Aleksi-tietokannasta valitsemistamme perhelehdistä löytyi asiasanalla kiintymys 13 artikkelia, asiasanalla varhainen vuorovaikutus 13 artikkelia ja asiasanalla kiintymyssuhde 4 artikkelia. Osa artikkeleista löytyi kahdella tai kaikilla kolmella asiasanalla. Löydettyistä artikkeleista 17 oli Vauva-lehdestä, 7 Kaks'plus -lehdestä ja 1 artikkeli Meidän Perhe -lehdestä. Arto-tietokannasta teimme haut samoilla rajauksilla ja asiasanoilla, mutta artikkeleita ei löytynyt yhtään. Artikkeleista 13 oli ilmestynyt vuonna 2010 ja 7 vuonna 2009.

Tietojen haussa tulee huomioida tutkimusresurssit. On tarkoituksenmukaista määrittää, mistä ja millä tavoin tietoa haetaan. On myös päätettävä, kuinka paljon tiedonhauille annetaan aikaa ja kuinka pitkältä ajanjaksolta tietoa haetaan. (Metsämuuronen 2009, 47.) Määrittelemillämme hakusanoilla löytyi vuosilta 2009 ja 2010 yhteensä 20 artikkelia.

Näin monen artikkelin analysointi olisi ollut liian aikaa vievää opinnäytetyön laajuuteen nähden, joten päädyimme analysoimaan vain vuoden 2010 artikkeleita. Näin analysoitavia artikkeleita löytyi yhteensä 13 kappaletta. Päätökseemme vaikutti myös se, että yksi vuosikerta kestää noin yhden odotusajan ja vastasyntyisyysvaiheen verran. Perhelehdissä on siis havaittavissa tietynlainen aihesykli, kun aina uudet vanhemmat tarvitsevat tietoa samasta asiasta.

4.4 Aineiston analyysi

Kun aineisto tutkimusta varten on saatu kasattua, tarkistetaan aineiston tiedot ja selvitetään, onko aineistossa selviä virheellisyyksiä tai puutteita (Hirsjärvi ym. 2009, 221–222). Aineistoon tutustuessa selvitetään esimerkiksi artikkelin julkaisuaika ja kuka julkaisun on tehnyt. Aineistosta merkitään tiedot ylös, jotta ne löytyvät helposti uudelleen. (Hirsjärvi ym. 2004, 100–101.) Artikkelihakujen jälkeen luimme artikkelit läpi, saadaksemme hyvän yleiskuvan aineistosta ja nähdäksemme, sopivatko artikkelit tutkimukseen. Tässä yhteydessä totesimme kaikkien artikkeleiden soveltuvan sisällöltään tutkimusaineistoksi.

Aineiston analysointiin ryhdytään mahdollisimman pian keruuvaiheen jälkeen. Tällöin ensin aineistosta saatu tieto pyritään kuvaamaan selkeästi, sitten luokitellaan tulokset, yhdistetään saatu tieto ja lopuksi haetaan selityksiä. Aina analyysi ei etene lineaarisesti, vaan analyysi kulkee polveilevasti ja analyysin vaiheisiin joudutaan palaamaan uudelleen. Tutkimuksen tulosten analysointi ei vielä riitä, vaan tuloksia on tulkittava ja selitettävä lukijalle. Tuloksin tutkija pohtii analyysin tuloksia ja tekee niistä johtopäätöksiä. (Hirsjärvi ym. 2009, 223–224, 229.)

Aineiston analysointitapana käytimme induktiivista, eli aineistolähtöistä sisällönanalyysiä. Se alkaa aineiston pelkistämällä, eli aineistosta etsitään vastauksia tutkimuskysymyksiin. (Latvala & Vanhanen-Nuutinen 2001, 26.) Poimimme artikkeleista seuraavat tutkimuskysymykseemme vastaavat asiat: miten kiintymyssuhdetta ja varhaista vuorovaikutusta kuvataan artikkelissa, miten kiintymyssuhde ja varhainen vuorovaikutus artikkelin mukaan näkyvät käytännössä ja keiden välisestä kiintymyssuhteesta ja varhaisesta vuorovaikutuksesta artikkelissa puhutaan. Artikkeleiden vastaukset kuhunkin ky-

symykseen pelkistimme lauseiksi, jotka keräsimme taulukoihin. Löytyneet vastaukset ryhmittelimme aihepiireittäin. Sen jälkeen abstrahoiimme aineiston, eli yhdistimme samansisältöisiä luokkia, josta syntyivät ryhmille yläkäsitteet. (Latvala & Vanhanen-Nuutinen 2001, 29.) Näin pääsimme piirtämään tutkimustuloksistamme kaaviot.

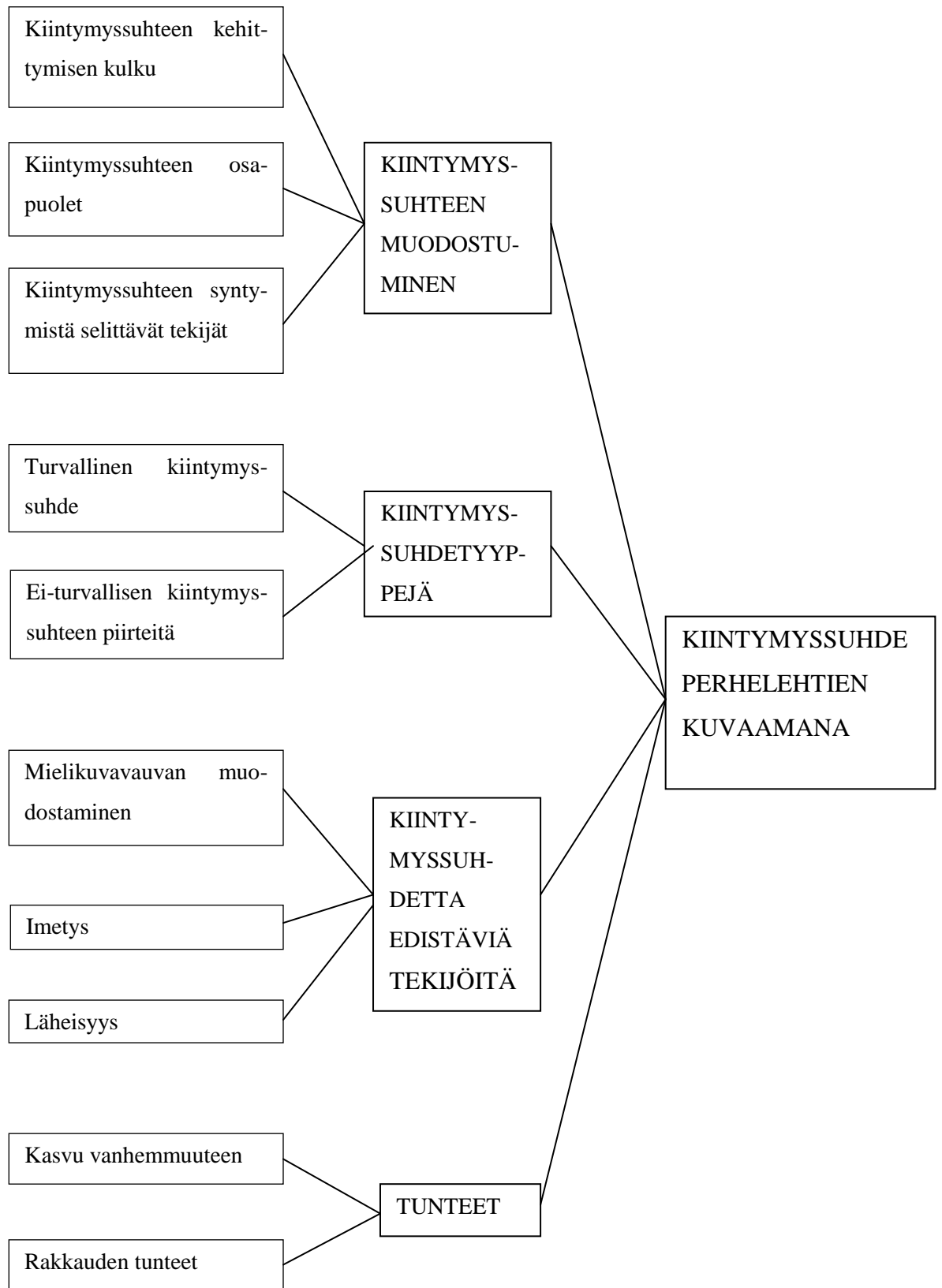
Tutkija voi laatia sisällönanalyysin avulla luokittelurungon, jota hän käyttää esittäessään tutkimustulokset tiivistettynä. Nämä saadut luokat ovat apuväline, jonka avulla tieto saadaan koottua ja tiivistettyä. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 123–124.) Lopuksi aineisto järjestetään analyysiä ja tiedon tallennusta varten (Hirsjärvi ym. 2009, 222).

Tutkimustulokset koottuamme paneuduimme aineistoon ja tarkastelimme esiymmärryksemme, viitekehyksen sekä kirjallisuuden pohjalta, mitä aineistosta nousee esiin; mitä asioita on käsitelty useampaan kertaan ja painotettu ja mitä taas mainittu lyhyesti. Huomiota kiinnitimme myös aineistosta nousevaan näkökulmaan; onko kyseessä asiantuntija-artikkeli vai perheen kokemus. Tulosten analysoinnin jälkeen oli tulosten tulkinnan ja johtopäätösten vuoro. Johtopäätöksissä pohdimme saatujen tulosten merkitystä.

5 TUTKIMUSTULOKSET

5.1 Kiintymyssuhde perhelehtien kuvaamana

Tutkimusaineiston pohjalta aineisto jakautui neljään pääluokkaan, joita ovat kiintymyssuhteen muodostuminen, kiintymyssuhdetyypit, kiintymyssuhdetta edistäviä tekijöitä ja tunteet. Kiintymyssuhteen muodostumisen alla on kolme alaluokkaa, joita ovat kiintymyssuhteen kehittymisen kulku, kiintymyssuhteen osapuolet ja kiintymyssuhteen syntymistä selittävät tekijät. Kiintymyssuhdetyypit jakautuivat aineistossamme turvalliseen kiintymyssuhteeseen ja ei-turvallisen kiintymyssuhteen piirteisiin. Kiintymyssuhdetta edistäviä alaluokkia ovat mielikuvavauvan muodostuminen, imetys ja läheisyys. Neljäs pääluokka, tunteet, jaettiin alaluokkiin kasvu vanhemmuuteen ja rakkauden tunteet.

KUVIO 1. Kiintymyssuhde perhelehtien kuvaamana

5.1.1 Kiintymyssuhteen muodostuminen

Kiintymyssuhteen kehittymisen kulku

Tutkimusaineiston mukaan kiintymyssuhteen kehittyminen alkaa jo raskausaikana, kun vanhemmat muodostavat mielikuvan vauvasta mielessään. Kiintymyssuhde vahvistuu vauvan synnyttyä, vastasyntyntä hoivatessa. Kiintymyssuhteen muodostumisessa keskeisin aika on lapsen ollessa iältään puolen vuoden ja vuoden välillä. Ensimmäinen elinvuosi vaikuttaa voimakkaimmin myös myöhempään tunne-elämään.

”Raskaudenaikaiset mielikuvat vauvasta antavat aavistuksen siitä, millaiseksi äidin ja vauvan välinen suhde syntymän jälkeen muodostuu.” (Vauva 2010: 1)

Kiintymyssuhteen osapuolet

Artikkelit käsittelevät pääosin äidin ja vauvan välistä kiintymyssuhdetta. Isä oli myös mainittu suurimmassa osassa artikkeleita ja oli todettu olevan lapsen edun mukaista muodostaa kiintymyssuhde kahteen vanhempaan. Äidin ollessa usein lapsen ensisijainen hoitaja, hän voi toiminnallaan tukea isän ja vauvan välistä kiintymyssuhdetta.

Joissakin artikkeleissa käytettiin sanaa vanhempi tai lähin hoitaja, lähimmän hoitajan oli mainittu olevan yleensä äiti. Sisarusten ja vauvan välistä kiintymyssuhdetta ei artikkeleissa käsitelty, mutta oli mainittu myös sisarusten hellittelevän vauvaa. Myös isovanhemmat kiintyvät vauvaan, jo biologisista syistä.

”Vauvalle on ehdottomasti hyväksi, että hän saa muodostaa kiintymyssuhteen kahteen vanhempaan.” (Vauva 2010: 3)

”...isovanhempien hullaantuminen lapsenlapsiinsa kun on kehitysopin näkökulmasta sitä, että omia geenejä tuupitaan eteenpäin.” (Vauva 2010: 7)

Kiintymyssuhteen syntymistä selittävät tekijät

Tutkimusaineisto kuvasi vauvaan kiinnittymisen olevan rakastumiseen verrattavissa oleva idealisoinnin vaihe, jolla on geneettiset perusteet; perheen perustaneet saavat levittää geenejään. Kiintymiseen vaikuttaa myös hormonitoiminta, esimerkiksi oksitosiini-hormonin kerrottiin olevan kiintymyssuhteen perusta, sillä se vaikuttaa molempien vanhempien hoivaviettiin ja vahvistaa lapsen ja vanhemman välistä suhdetta. Tällä vaimotomaisella hulluuntumisella on tarkoituksensa, sillä sen ansioista vanhemmat jaksavat rankan vauva-ajan.

”Hoivavietin takana on myös kemialla, sillä vietti kulkee käsi kädessä oksitosiini-hormonin kanssa.” (Vauva 2010:7)

5.1.2 Kiintymyssuhdetyypit

Turvallinen kiintymyssuhde

Artikkeleista kolmessa oli käsitelty turvallista kiintymyssuhdetta ja sen lisäksi useissa artikkeleissa oli kuvattu turvallista kiintymistä, ilman että käsitettä oli käytetty. Aineiston mukaan äidin positiiviset mielikuvat vauvasta raskausaikana ennustavat turvallista kiintymyssuhdetta. Vauva kiinnittyy turvallisesti, kun hän kokee saavansa vastakaikua viesteilleen. Turvallinen kiintymyssuhde antaa vauvalle tunteen, että on arvokas ja se antaa myös itseluottamusta, mikä auttaa lasta myöhemmin itsenäistymään ja kohtaamaan uudet asiat. Lapsen yöhoidosta kertovassa artikkelissa oli mainittu useamman kerran turvallisen kiintymyssuhteen olevan tärkeää lapsen ollessa erossa vanhemmistaan. Turvallisesti kiinnittynyt vauva oppii, että on arvokas, vaikka läheisin hoitaja ei olisi-kaan paikalla ja mielikuva äidistä auttaa eron ajan.

”Turvallisesti hoitajaansa kiinnittynyt vauva tuntee, että häntä rakastetaan ja apua on saatavilla aina, kun hätä on suurin.” (Vauva 2010:9)

”Kun lapsi on kiinnittynyt turvallisesti hoitajaansa, hän oppii, että on arvokas ja rakastettu silloinkin, kun läheisin hoitaja ei ole paikalla. (Vauva 2010:7)

Ei-turvallisen kiintymyssuhteen piirteitä

Yhdessä artikkelissa oli mainittu ei-turvallisen kiintymyssuhteen piirteitä. Siinä kuvattiin äidin ja vauvan välisen kiintymyssuhteen olevan herkkä häiriintymään. Jos lapsi on laiminlyöty, hän lakkaa viestimästä, koska ei saa vastakaikua vanhemmiltaan.

”Toisaalta myös heitteille jätetyt ja laiminlyödyt vauvat voivat lopettaa itkun vähitellen kokonaan. He ovat oppineet, ettei heidän itkullaan ja viesteillään ole mitään merkitystä.” (Vauva 2010:5)

5.1.3 Kiintymyssuhdetta edistävät tekijät

Mielikuvavauvan muodostuminen

Raskausaikana vanhempien mielessä muodostuu mielikuvavauva. Mielikuvien luomista vauvasta pidetään tärkeänä osana naisen raskaudenaikaista psyykkistä kasvua vanhemmuuteen. Artikkelien mukaan konkreettiset tiedot ja tutkimukset sekä vauvan tuloon valmistautuminen auttoivat vanhempia muodostamaan mielikuvavauvan. Isän mainittiin jäävän odotusaikana usein ulkopuoliseksi ja etenkin isän ja vauvan suhteen kannalta ultraäänitutkimuksella on merkitystä.

”Sukupuolen tietäminen oli minulle tärkeää. Ei sen takia, että olisin ehdottomasti toivonut tyttöä, vaan että osaan nyt paremmin kuvitella, millainen vauva on” (Vauva 2010:1)

”Vauvakin tuntuu paljon läheisemmältä, kun siitä tietää jo niin paljon.” (Vauva 2010:1)

Imetys

Artikkeleista kolmessa puhuttiin imetyksen ja kiintymyssuhteen yhteydestä toisiinsa. Imetyksen kerrottiin olevan tärkeä tekijä kiintymyssuhteen kannalta, sillä imetys ja samalla koettu läheisyys, luovat hyvät edellytykset kiintymyssuhteen kehittymiselle. Ai-

neiston mukaan imetyksestä ei tulisi kuitenkaan ottaa paineita, eikä imettämättömyys tee huonoa äitiä.

”Kun kannustetaan imettämään, varhaiseen kiintymyssuhteeseen ei pitäisi vedota. Se aiheuttaa äideissä turhaa syyllisyyttä.” (Vauva 2010:2)

Läheisyys

Artikkeleiden mukaan vauvaiässä koettu läheisyys luo pohjan turvallisen kiintymyssuhteen muodostumiselle. Vauvan kanssa vietetty aika ja yhteiset kokemukset ovat myös kiintymyssuhdetta vahvistavia tekijöitä.

”Vauvaiässä koettu läheisyys antaa lapselle itseluottamusta ja auttaa häntä myöhemmin itsenäistymään ja irtautumaan äidistään.” (Vauva 2010:9)

5.1.4 Tunteet

Tunteet kasvattavat vanhemmuuteen

Neljä artikkelia kuvasi kasvua vanhemmuuteen. Vanhemmuuden kuvattiin olevat mul-listava kokemus, joka herkistää ja synnyttää ristiriitaisia tunteita. Vanhemmat rakastuvat vauvaan ja lapsi menee arvojärjestyksessä kärkeen. Vanhemman omien hoivakokemusten sekä lapsen ja vanhemman välisten temperamenttierojen kerrottiin vaikuttavan syn-tyvään suhteeseen.

”Tunteet ovat toisinaan ristiriitaisia ja vaihtelevat äärimmäisyydestä toi-seen. Se voi olla hämmentävää ja pelottavaakin. Mutta tämä kaikki kuuluu vanhemmak-si kasvamiseen” (Vauva 2010:2)

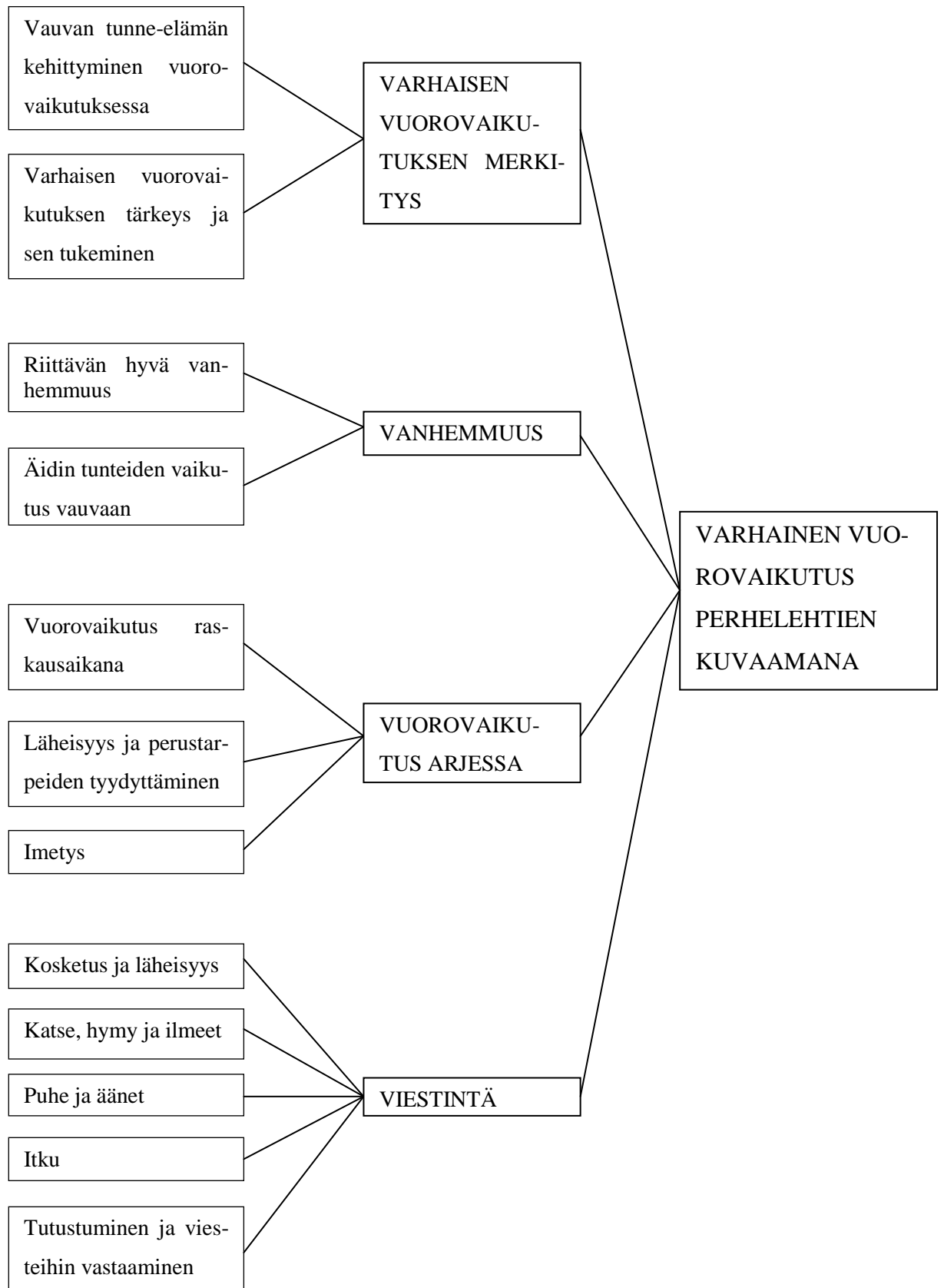
Rakkauden tunteet

Aineistossa lapsen kuvattiin herättävän voimakkaita rakkauden tunteita. Lapsen ollessa vanhempien sylissä molemmilta erittyy oksitosiini-hormonia, mikä saa heidät rakastumaan toisiinsa. Vauvan kasvonpiirteiden kuvattiin herättävän vanhemmassa hoivavietin.

”Kun lapsi kellii sylissäsi ja tapittaa silmiäsi, teidän molempien aivot kylpevät oksitosiinissa. Juuri se kutoo välillenne näkymätöntä rakkauden sidettä.” (Kaks’ plus 2010:12)

5.2 Varhainen vuorovaikutus perhelehtien kuvaamana

Varhaisen vuorovaikutuksen kuvaaminen jakautui artikkelien pohjalta neljään pääluokkaan, joita olivat varhaisen vuorovaikutuksen merkitys, vanhemmuus, vuorovaikutus arjessa ja viestintä. Varhaisen vuorovaikutuksen merkitykseen sisältyvät vauvan tunne-elämän kehittyminen vuorovaikutuksessa sekä varhaisen vuorovaikutuksen tärkeys ja sen tukeminen. Vanhemmuuden alaluokiksi muodostuivat ”Riittävän hyvä vanhemmuus” ja äidin tunteiden vaikutus vauvaan. Vuorovaikutus arjessa koostuu myös kolmesta alaluokasta; vuorovaikutus raskausaikana, läheisyys ja perustarpeiden tyydyttäminen sekä imetys. Viestintää ovat kosketus ja läheisyys, katse, hymy ja ilmeet, puhe ja äänet, itku, sekä tutustuminen ja viesteihin vastaaminen.

KUVIO 2. Varhainen vuorovaikutus perhelehtien kuvaamana

5.2.1 Varhaisen vuorovaikutuksen merkitys

Vauvan tunne-elämän kehittyminen vuorovaikutuksessa

Artikkelit kertovat, että lapsen tunne-elämä kehittyy vuorovaikutuksessa läheisten ihmisten kanssa. Vauva tarvitsee vanhempaa avuksi tunteidensa käsittelyyn; vanhemman puolelta varhainen vuorovaikutus onkin vauvan tunnetilaan samaistumista. Vanhempi jakaa ja nimeää vauvan tunteita yhdessä hänen kanssaan, mikä auttaa lasta tunnistamaan säätelemään ja hallitsemaan tunnetilojaan. Vanhempi auttaa vauvaa myös rakentamaan kuvaa itsestään.

”Vauvan tunne-elämä kehittyy vuorovaikutussuhteessa läheisten ihmisten kanssa. On hyvin tärkeää, että aikuinen huomaa vauvan tunnetilan ja vastaa siihen.” (Vauva 2010:7)

Varhaisen vuorovaikutuksen tärkeys ja sen tukeminen

Varhaisen vuorovaikutuksen laatu vaikuttaa vauvan kehitykseen. Artikkelien mukaan lapsen ja vanhemman välinen vuorovaikutussuhde on herkkä häiriintymään. Vauva esimerkiksi vaistoa äidin negatiiviset tunteet ja tuntee olevansa huono. Vauvan ja vanhempien välistä vuorovaikutusta onkin syytä tukea jo synnytyssairaalassa.

”Varhaisen vuorovaikutuksen laatu vaikuttaa vauvan fyysiseen ja psyykkiseen kehitykseen. Lapsen ensimmäinen ihmissuhde on hänen mielenterveytensä perusta.” (Vauva 2010:2)

5.2.2 Vanhemmuus

Riittävän hyvä vanhemmuus

Aineiston mukaan vanhemman tulisi kuunnella lapsen viestejä ja vastata niihin, eli olla sensitiivinen. Hänen ei kuitenkaan tarvitse olla täydellinen ja välittömästi ymmärtää ja poistaa lapsen hädän syytä, tärkeintä on kun hän on läsnä ja pyrkii auttamaan. Vaikka

hädän syy ei näin heti katoakaan, vauva tuntee olonsa turvalliseksi, koska vanhempi on huomionnut hänet.

”Sensitiivisessä vanhemmuudessa on kyse pyrkimyksestä ymmärtää, mitä vauvalla on mielessään. -- Sensitiivisyys ei tarkoita täydellisyyttä.” (Vauva 2010:3)

”Ei hyvällä vanhemmalla ole itkemättömiä vauvoja. Hyvä vanhempi on sellainen, joka ottaa myös vauvan itkun ja huolet vastaan.” (Vauva 2010:5)

Äidin tunteiden vaikutus vauvaan

Äidin tunteet välittyvät kohtuvauvalle melko pian hedelmöittymisen jälkeen hormonaalisesti ja kehoistimuksina. Vauva reagoi sydämen sykkeen vaihtelulla äitinsä ääneen, tai jopa pelkästään ajatuksin jutteluun. Äiti tuntee vauvan liikkeit, sekä oman toimintansa vaikutuksen niihin. Yhteiset musiikilliset kokemukset raskausaikana lujittavat äidin ja lapsen vuorovaikutusta ja voivat rauhoittaa vauvaa syntymän jälkeenkin. Useassa artikkelissa kerrotaan, kuinka vauva on herkkä havainnoimaan äidin tunteita, äidin ääni, ilmeet ja otteet välittyvät suoraan vauvalle.

”Vauva huomaa helposti, jos äitiä ahdistaa tai hän on hermostunut. Ärtyneen äidin ääni on kireä, ilme tuimempia ja otteet ehkä kovakouraisempia.” (Vauva 2010:2)

”Äidin ja vauvan vuorovaikutuksessa näkyi selvästi, jos heillä oli ollut yhteisiä musiikkihetkiä ennen syntymää. Ne lisäsivät vauvojen kehollista viestintää: vauvat kurkottautuivat äitejään kohti ja äidit koskettivat vauvojaan useammin kuin muissa ryhmissä.” (Vauva 2010:3)

5.2.3 Vuorovaikutus arjessa

Vuorovaikutus raskausaikana

Aineiston mukaan varhainen vuorovaikutus alkaa jo raskausaikana. Kohtuvauvan kanssa voi kommunikoida jo varhain. Esimerkiksi raskausajan yhteiset musiikkikokemukset lujittavat vuorovaikutusta.

”Vauvan sydämen lyöntitiheys kasvoi, kun äiti jutteli kohtuvauvalleen. Hämmästyttävintä on, että vauva reagoi sydämenlyönneillään myös siihen, että äiti pelkää mielessään jutteli vauvalleen.” (Vauva 2010:1)

Läheisyys ja perustarpeiden tyydyttäminen

Varhainen vuorovaikutus on normaalia kanssakäymistä vanhemman ja vauvan välillä, arkista olemista ja perustarpeiden tyydyttämistä. Suuressa osassa tutkimusaineistoa kerrotaan, että vauvaa ei tarvitse hoitaa liian hyvin aina hänen tarpeitaan ennakoiden, vaan vauvan tulee oppia kertomaan itse tarpeistaan. Läheisyys on lapselle tärkeää ja syli on luonnollisin paikka lapsen olla.

”Tätä se on yksinkertaisimmillaan, vauvan normaalia hoitoa, perustarpeiden tyydyttämistä ja vauvan tunnetilaan samastumista.” (Vauva 2010:3)

” ”Mio eli käytännössä ensimmäiset puoli vuotta kantoliinassa, koska ei viihtynyt muualla kuin sylissä”, Maija sanoo ja toteaa että syli on vauvan luonnollisin paikka.” (Vauva 2010:6)

Imetys

Lapsentahtisessa imetyksessä vastataan lapsen tarpeisiin tilanteen mukaan. Aineisto kuvaa imetystä hyvänä mahdollisuutena äidille ja vauvalle olla läheisessä vuorovaikutuksessa keskenään, mutta se ei ole hyvän vuorovaikutuksen edellytys. Imettämättömyys ei estä läheisyyttä.

”On mahdollista, että imetys varmistaa lapsen ja äidin läheisen vuorovaikutuksen ja se taas vaikuttaa kaikkeen, myös älykkyyteen – mutta tämäkin on vain teoriaa, eikä siinäkään pääasia ole imetys vaan läheisyys ylipäänsä.” (Vauva 2010:2)

”Läheisyys tulee esimerkiksi ihokontaktista, puheesta, katseesta ja muusta. Imettämättömyys ei tee huonoa äitiä.” (Vauva 2010:2)

5.2.4 Viestintä

Kosketus ja läheisyys

Artikkelien mukaan syli ja läheisyys ovat vauvalle tärkeitä, sillä kosketus kertoo vauvalle, että hän on rakastettu. Ihokontakti tuo läheisyyttä äidin ja vauvan välille, mutta vuorovaikutus voi olla myös tavallista kosketusta esimerkiksi hoitotilanteissa. Myös äidin negatiiviset tunteet voivat näkyä vauvalle siinä, miten äiti käsittelee vauvaa. Myös kohtuvauva nauttii kosketuksesta, hän reagoi äidin vatsan silittelyyn.

”Hoitopöydällä Piitu katselee tarkkaan isän kasvoja. Pekka silittää sormella vauvan käsivarren silkki-ihoa ja hellii häntä sanoillaan. Pieni ihminen ei voi saada vanhemmiltaan liikaa rakkautta.” (Kaks’plus 2010:3)

”Kalland sanoo, että syliä tarvitsevat kaikki, eikä vauva voi saada läheisyyttä liikaa. Jos lapsi saa paljon syliä ja huomiota, se ei tee hänestä kykenemätöntä olemaan myöhemmin yksin. Päinvastoin, jos lapsi on saanut riittävästi ”sylihoitoa”, hänelle kasvaa vahva perusluottamus ja hän uskaltaa myöhemmin itsenäistyä.” (Vauva 2010:3)

Katse, hymy ja ilmeet

Katse ja hymy ovat luonnollinen osa hoitotilanteita ja ne tuovat läheisyyttä äidin ja vauvan välille. Katse kertoo vauvalle, että hän on rakastettu. Artikkeleissa puhuttiin, kuinka äiti voi myös herkästi näyttää negatiiviset tunteensa vauvalle ilmeillään. Vauva kertoo

tarpeistaan osaamallaan tavalla ja viestii usein koko kehollaan. Syntymän jälkeisessä ensikatseessa vanhempi tunnistaa vauvan ja vauva hakee hyväksyntää vanhemmalta.

”Jo ensimmäisessä katseessa ja katsekontaktissa on kyse vuorovaikutuksesta: sitä jo pienikin vauva osaa etsiä ja odottaa. Vauva hakee äitinsä silmistä hyväksyntää ja rakkautta, oikeutusta olemassaololleen. Vanhempansa silmistä vauva lukee, millainen hän on. Ja sen viestin lukemisessa pienikin vauva on varsin taitava.” (Vauva 2010:3)

Puhe ja äänet

Aineiston mukaan vauva oppii jo kohdussa tuntemaan tutut perheen äänet ja hän reagoi usein niihin. On tärkeää jutella vauvalle alusta lähtien, sillä hellät sanat kertovat vauvalle, että hän on rakastettu. Puhe tuo myös läheisyyttä äidin ja vauvan välille. Äidin ääni voi myös paljastaa hänen negatiiviset tunteensa vauvalle. Varhainen vuorovaikutus voi olla esimerkiksi sanoja ja juttelua hoitotilanteessa, mutta se voi olla myös sanatonta. Vanhemmat voivat jutella vauvalle eri tavoin, mutta se on vauvan kannalta vain positiivista, näin hän oppii viestimään eri tavalla eri ihmisten kanssa.

”Perheen äänet tulevat vatsassa kasvavalle vauvalle tutuiksi. Kuuloaisti alkaa kehittyä jo 3. raskausviikolta alkaen.” (Vauva 2010:3)

”Synnytyssairaalassa lastenlääkäri kehotti juttelemaan vauvalle alusta lähtien.” (Vauva 2010:5)

Itku

Lähes jokainen artikkeli kertoi, että itku on vauvan kieli ilmaista hätäänsä, tarpeitaan ja toiveitaan. Vanhemman tehtävä on vastata itkuun välittömästi.

”Kun vauvalla on hätä, hän osoittaa sen itkemällä. -- Itku on viesti vanhemmille: tulkaa apuun!” (Vauva 2010:3)

Tutustuminen ja viesteihin vastaaminen

Syntymän jälkeen vanhemmat ja vauva tutustuvat toisiinsa. Artikkelit kertovat yhteisen kielen löytymisen vaativan aikaa, yhdessäoloa ja kärsivällisyyttä. Vanhempi on luonnostaan sensitiivinen, eli herkkä lapsen viesteille. Puhutaan myös vaistovanhemmuudesta, joka on yksinkertaisesti lapsen tarpeiden kuuntelemista ja niihin vastaamista. Eri temperamenttisilla äidillä ja vauvalla voi joskus olla hankaluuksia ymmärtää toistensa tarpeita. Kuitenkin vauva tuntee olonsa turvalliseksi, kun vanhempi huomioi hänen hätänsä, vaikka sen syy ei heti poistuisikaan.

”...ennen kaikkea yhteisen kielen löytämiseen tarvitaan aikaa, yhdessäoloa ja kärsivällisyyttä.” (Vauva 2010: 5)

”Äidin ja vauvan temperamentitkin saattavat olla erilaiset. Tarmokkaan, spontaanin ja ripeäotteisen äidin voi olla vaikea käsittää, miksi rauhallinen, viipyilevä ja uusiin tilanteisiin hitaasti sopeutuva vauva taas itkee, vaikkei ole mitään hätää.” (Vauva 2010:2)

6 TULOSTEN TARKASTELU JA JOHTOPÄÄTÖKSET

Tutkimusartikkelimme kuvasivat laajasti vauvaperhe-elämää eri näkökulmista. Kiintymyssuhdetta ja varhaista vuorovaikutusta oli käsitelty vanhempien kokemusten, asiantuntijakommenttien ja tutkimustiedon pohjalta. Artikkeleihin perehtyessämme oli mukava huomata, että pelkästään perhelehtiä lukemalla vanhemmat saavat hyvän kuvan kiintymyssuhteesta ja varhaisesta vuorovaikutuksesta sekä niiden tärkeydestä ja synnystä. Artikkelien yhteydessä oli konkreettisia esimerkkejä lapsiperhe-elämästä ja kiintymyssuhteeseen tai varhaiseen vuorovaikutukseen vaikuttavista asioista. Meidän Perhe ja Kaks'Plus -lehdet eivät käsitelleet asioita samassa määrin kuin Vauva-lehti, mikä on kuitenkin luonnollista, koska Vauva-lehti on selkeimmin suuntautunut odotus- ja vauvanhoitoaikaan.

Kiintymyssuhteen muodostumista oli artikkeleissa käsitelty laajalti. Kiintymyssuhteen osapuolista korostettiin äidin ja vauvan välistä suhdetta. Esimerkiksi Vauva-lehdessä (2010, 10) haastateltu äiti sanoo äidin olevan lapsen ensisijainen hoitaja vauvavaiheessa. ”Isä on totta kai tärkeä, mutta äidin konkreettinen läsnäolo on lapselle aluksi tärkeintä.” Kuitenkin kirjallisuudesta ilmenee, että lapsen ensisijainen huoltaja on henkilö, johon lapsi ensimmäisenä kiintyy. Yleensä tämä on lapsen biologinen äiti, mutta yhtä hyvin se voi olla lapsen isä, adoptiovanhempi tai päivähoitaja, kuka tahansa, joka on lapselle läheinen ja kantaa huolta tämän hyvinvoinnista. (Silvén & Kouvo 2010, 70–71.)

Artikkeleissa puhuttiin lähinnä ohimennen muiden läheisten, kuten isovanhempien ja sisarusten kiintymyssuhteesta vauvaan. Kiintymyssuhteita voi kuitenkin muodostua useampiin ihmisiin (Silvén & Kouvo 2010, 70–71). Monilapsisessa perheessä vanhempi sisarus voi olla jopa vauvan lähin hoitaja. Monissa perheissä isovanhemmat hoitavat lastenlapsiaan päivittäin, jolloin isovanhemman ja vauvan välisestä kiintymyssuhteesta voi tulla yksi tärkeimmistä. Tällainen tilanne voi olla vauvan kannalta erinomainen ratkaisu, koska vauva saa vanhempiansa lisäksi lähelleen lisää turvallisia ja pysyviä aikuisia.

Artikkelit kuvasivat lähes poikkeuksetta perinteistä ydinperhemallia, johon kuuluu äiti, isä ja lapset. Erilaisista perhetyypeistä tai adoption vaikutuksesta kiintymyssuhteeseen ei juuri puhuttu. Perinteisestä mallista poikkeavia perheitä on kuitenkin nykyään melko paljon, ja olisikin hyvä miettiä myös heidän tarpeitaan. Esimerkiksi adoptiovanhemmat joutuvat pohtimaan aivan eri tavalla kiintymyssuhteen syntyä ja tekemään töitä sen eteen (Kestilä 2007, 95). Osassa artikkeleista käytettiin sanaa vanhempi kuvaamaan kiintymyksen toista osapuolta, mikä on mielestämme hyvä asia esimerkiksi sateenkaari-perheitten kannalta.

Kiintymyssuhdetyypeistä näkyvimmin esillä oli turvallinen kiintymyssuhde, mikä on toki luonnollista. Pohdimme, olisiko kuitenkin hyvä tuoda enemmän esiin myös ei-turvallisen kiintymyssuhteen piirteitä, jotta vanhemmat tiedostaisivat ja havaitsisivat myös niitä paremmin. Kuitenkin perhelehdet ovat tarkoitettu vanhemmille tueksi ja kannustukseksi, eikä pelottelua kaivata.

Isän ja vauvan *kiintymyssuhdetta edistävänä tärkeänä tekijänä* oli artikkeleissa mainittu ultraäänitutkimus. Näitä konkreettisia esimerkkejä olisimme kaivanneet lisää, koska isän ja vauvan suhde jää herkästi äidin ja vauvan suhteen jalkoihin, sekä reaalielämässä että lehtijutuissa. Isät itsekkin kokevat äidin olevan ensisijainen vanhempi, heidän usein tasapainoillessaan kodin ja työn välillä sillä välin kun äiti hoitaa ja imettää vauvaa kotona (Fägerskiöld 2008, 67). Suurin osa perhelehtien lukijoista on ilmeisimmin äitejä, eikä isiin niin kohdennetusti panosteta. Äiti on usein kuitenkin tärkeä linkki vauvan ja isän välisen suhteen muodostumisessa, joten ehkä lehdissä voitaisiin kertoa, kuinka äiti voi omalta osaltaan edistää isän ja vauvan suhdetta.

Kiintymyssuhdetta edistävänä tekijänä kautta linjan on korostettu läheisyyttä. Läheisyys voi löytyä arkipäivän tavallisesta olemisesta tai sitä voidaan erityisesti tavoitella. Lehtien linja imetyksen ja kiintymyssuhteen synnyn välillä on melko joustava. Läheisyys on edellytys turvallisen kiintymyssuhteen muodostumiselle, imetys ei, sillä myös ilman imetystä voi olla läheisyyttä. Perhelehdet yhtenä tärkeänä tiedonlähteenä ovatkin tiettyllä lailla luvan antajia vanhemmille. Ne voivat antaa luvan tehdä tai olla tekemättä tiettyjä asioita. Erittäin tärkeä esiin nostettu asia on erilaiset *ristiriitaiset tunteet* vanhemmuu-

teen liittyen. Lehdet antavat luvan tuntea erilaisia tunteita ja nostavat esiin keskustelua niistä.

Artikkeleissa ei puhuttu lainkaan kiintymyssuhteen muodostumisen erityistilanteista, kuten lapsen keskosuudesta tai sairaudesta. Tunnistamisen pitkittyminen ja sen vaikutus kiintymyssuhteeseen voi olla haaste, jos vauva syntyy sairaana tai vammaisena (Kalland 2003, 192-193). Nämä tilanteet ovat harvinaisempia, mutta tulevat usein yllättäen. Olisi hyvä, jos vanhemmat olisivat ainakin ajatuksen tasolla käsitelleet asiaa mielessään jo ennen lapsen syntymää. Jo pelkkä lastenosastolle sokeritippaan joutuminen on erityistilanne, puhumattakaan kuukausien mittaisista keskoshoidoista. Keskosvauvaa pidetään keskoskaapissa jatkuvan tarkkailun alla ja häneen on kiinnitetty paljon johtoja ja monitoreja. Lapsi ei voi olla normaaliin tapaan vanhemman hoidossa ja näin perhe tarvitseekin erityistä tukea vuorovaikutussuhteen rakentamiseen. (Schulman 2003, 153.)

Kiintymyssuhteen ja *varhaisen vuorovaikutuksen merkitystä* vauvan tunne-elämälle ja psyykkiselle kehitykselle käsiteltiin artikkeleissa kattavasti. Niiden merkitys fyysiselle kehitykselle on syytä huomioida yhtä lailla. Varhainen vuorovaikutus vaikuttaa suuresti myös aivojen kasvuun ja kypsymiseen, sillä ilman oikeita kehitysolosuhteita aivot saattavat jäädä kehittymättä iän mukaisesti (Puura & Mäntymaa 2010, 24; Gerhardt 2007, 31). Asia on siis tärkeä tuoda vanhempien tietoisuuteen. Kätilön on hyvä kiinnittää huomiota myös tähän näkökulmaan vanhempia ohjatessa ja perheiden vuorovaikutusta vauvan kanssa seurattaessa.

Yksi korostuneimmista asioista artikkeleissa oli riittävän hyvä *vanhemmuus*. Vanhempien ei tarvitse olla täydellisiä; riittää kun lapsella on vähintään yksi hoitaja huolehtimassa hänen perustarpeistaan. Riittävän hyvä hoitaja vastaa myös lapsen viesteihin kohdallaisen herkkätunteisesti ja ennalta-arvattavasti. (Broberg ym. 2005, 120.) Artikkeleissa muistutettiin vanhempia olemaan armollisia itselleen. Mielestämme on hyvä, että armollisuutta korostetaan. Lapsen hoidossa yksittäiset väärinymmärrykset eivät ole haitaksi vauvan kehitykselle, vaan jopa edistävät sitä, kun vauva joutuu kehittämään ilmaisukeinojaan (Puura & Mäntymaa 2010, 28).

Varhaisesta vuorovaikutuksesta ja kiintymyssuhteesta puhuttaessa käsitteet voivat kuulostaa vierailta vanhempien korvissa. Artikkeleista nouseekin hienosti esiin, että varhainen vuorovaikutus on ihan tavallista *arkista olemista* lapsen kanssa, jonka luomalle perustalle muodostuu turvallinen kiintymyssuhde. Vauvan perustarpeiden tyydyttäminen, imetys ja läheisyys antavat suhteelle hyvät lähtökohdat. Teoreettisten termien arkistaminen auttaa vanhempia ymmärtämään, että kyse on tavallisista, pienistä asioista, jotka yhdessä muodostavat turvalliset lähtökohdat lapsen elämälle. Tässä lehdet ovatkin onnistuneet erinomaisesti.

7 POHDINTA

7.1 Tutkimuksen luotettavuus

Tässä tutkimuksessa pidimme tärkeänä luotettavuuden takeena meidän omaa toimintaamme tutkijoina ja halusimmekin toteuttaa tutkimusta luotettavasti alusta alkaen. Kirjallisuuden mukaan laadullista tutkimusta tehtäessä on tärkeää huomioida tutkijan osa tutkimuksensa keskeisenä tutkimusvälineenä. Tutkimusta tehdessä tutkijan on oltava tulkinnassa rehellinen ja ristiriitaisiakin tutkimustuloksia esitellessä puolueeton ja objektiivinen. Tutkimuksen tekijä itse onkin tärkein luotettavuuden kriteeri. Tämän takia luotettavuutta täytyy arvioida läpi koko tutkimuksen. (Eskola & Suoranta 2003, 210–211; Hirsjärvi ym. 2004, 113.)

Tutkimukseen osallistuneet perhelehdet valitsimme tiedonantajiksemme perustellusti. Selvitimme levikeiltään suurimmat suomalaiset perhelehdet sekä niiden kohderyhmän ja varmistimme tutkimuksemme ajankohtaisuuden valitsemalla tutkittavaksi aineistoksi vuonna 2010 ilmestyneet artikkelit. Aineistonkeruuvaiheessa varmistimme saavamme tutkimusaineistoksi soveltuvia artikkeleita suorittamalla haut tutkimustehtäviemme pohjalta tarkkaan laadituilla asiasanoilla. Ennen artikkeleiden hyväksymistä kävimme ne vielä sisällöltään läpi ja varmistimme sopivuuden.

Aineiston ja tulosten kuvaus on keskeinen luotettavuustekijä ja se edellyttää, että tutkija kuvaa analyysin mahdollisimman tarkasti. On hyvä esittää analyysin etenemistä taulukoita ja liitteitä apuna käyttäen. (Kankkunen & Vehviläinen-Julkunen, 2009, 160.) Tutkimuksen raportissa kuvasimme mahdollisimman tarkasti tutkimuksen etenemistä ja analyysin vaiheita. Lisäksi laadimme analyysimme avuksi tuloksia havainnollistavat taulukot. Luotettavuutta lisätäksemme laitoimme raporttiin suoria lainauksia artikkeleista. Aineistomme suhteen on huomioitavaa, että osa artikkeleistamme oli asiantuntijoiden tai teorialähteiden pohjalta laadittuja ja osa yksittäisten perheiden kokemuksia. Tämän tutkimuksen tulokset kuvaavat siis perhelehtien tämän hetkisen tiedon aiheesta, ei niinkään yleistä uusinta tutkimustietoa.

Tutkimuksen luotettavuuden suhteen pohdimme aineistomme luotettavuutta. Useassa artikkelissa on joko haastateltu asiantuntijaa tai perhettä tai artikkelin kirjoittaja on referoinut teorian tietoa. Kuten missä tahansa aineistossa, virheitä tai epätarkkuuksia voi olla myös näissä artikkeleissa. Tutkimamme lehdet ovat kuitenkin arvostettuja suomalaisia perhelehtiä, joten voimme luottaa artikkeleiden laatuun.

Tutkimuksemme luotettavuuden kannalta on hyvä, että tutkijoita oli kaksi. Aineistoon tutustuessamme, sitä analysoidessamme ja johtopäätöksiä tehdessämme teimme tutkimusta välillä erillämme. Molempien perehdyttyä aineistoon vertailimme tuloksiamme kriittisesti ja kokosimme ne yhteen. Tutkimuksemme luotettavuutta parantaa myös se, että kirjoitimme loppuraporttia yhtä aikaa tutkimuksen edetessä ja pyrimme kuvaamaan asioita niin tarkasti, että tutkimuksemme olisi toistettavissa.

Tutkimuksemme eri vaiheissa mukana oli opponenttimme ja kaksi opettajaa, joiden aktiivisen palautteen pohjalta muokkasimme tutkimustamme ja näin vaikutimme myös tulosten luotettavuuteen. Tuomi & Sarajärven (2009, 142) mukaan tutkimusprosessin julkisuus vaikuttaa tutkimuksen luotettavuuteen. Tällöin tutkijat raportoivat tutkimustyötään yksityiskohtaisesti ja esittelevät tuloksia esimerkiksi asiantuntijapaneeliarvioinnissa, samalla voidaan arvioida tutkimuksen tulosten ja johtopäätösten osuvuutta. Palautetta tutkimuksen teon eri vaiheissa olemme saaneet myös luokkatovereiltamme ja muilta aiheesta kiinnostuneilta opiskelutovereiltamme esittäessämme ensin valmistavaa seminaaria ja sitten tutkimussuunnitelmaa.

7.2 Tutkimuksen eettisyys

Edellytyksenä tieteellisen tutkimuksen luotettavuudelle on se, että tutkimus on tehty hyvään tieteelliseen käytäntöön perustuen. Tähän käytäntöön kuuluu esimerkiksi rehellisyys, huolellisuus ja tarkkuus tutkimustyössä, tulosten tallentamisessa ja esittämisessä sekä tutkimusten ja niiden tulosten arvioinnissa. Tiedonhankinta-, tutkimus- ja arviointimenetelmien tulee olla tieteellisen tutkimuksen kriteerien mukaisia ja eettisesti kestäviä, sekä tulosten julkaisun avointa tieteellisen tiedon luonteen mukaisesti. Lisäksi tutkimus hyvän tieteellisen käytännön mukaisesti tutkimus on suunniteltu, toteutettu ja ra-

portoitu tarkkaan ja niin, että tieteelliselle tiedolle asetetut vaatimukset täyttyvät. (Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2002, 3; Tuomi & Sarajärvi 2009, 132-133.)

Tutkimuksen tekemisessä pyrimme noudattamaan hyvän tieteellisen käytännön periaatteita parhaan osaamisemme mukaan. Meillä ei etukäteen ollut tutkimustyöstä kovinkaan paljon kokemusta, mutta hyvän tutkimuksen saamiseksi hyödynsimme tutkimuskirjallisuuden lisäksi myös tutkimuskursseilta saatua tietoa, sekä ohjaajiemme ammattitaitoa. Hyvässä tieteellisessä tutkimuksessa huomioidaan hyvä tieteellinen käytäntö, vältetään vilppiä, sepittämistä ja havaintojen vääristelyä. Lisäksi lähteitä käytetään oikealla tavalla, eli vältetään plagiointia. (Oulun yliopisto, Humanistinen tiedekunta 2011, hakupäivä 18.4.2011.) Nämä asiat huomioimme työssämme.

Tämän tutkimuksen eettisyyskysymykset liittyivät mielestämme aiheen eettisyyteen, koska aineistomme ei ole henkilöitä, vaan artikkeleita. Aiheen valinnassa olemme huomioineet oman ammatillisen kehityksemme lisäksi myös tutkimuksen tarpeellisuuden yhteiskunnalle. Tällaista tutkimusta ei ollut aikaisemmin tehty, joten se tuo ammatilaisten työn tueksi uutta tietoa. Tutkimuslupia emme tässä tutkimuksessa tarvinneet, koska käytämme valmista julkaistua aineistoa.

Tutkimusta tehdessä tulee huomioida, että tiedon hankintaan ja julkistamiseen liittyy tiettyjä yleisesti hyväksyttyjä tutkimuseettisiä periaatteita. Tutkijan tulisi pyrkiä tekemään tietoisesti eettisesti perusteltuja ratkaisuja. Tutkimusaiheen valinta vaatii eettistä pohdiskelua, samoin aineiston kerääminen. Tutkijan on syytä kiinnittää huomiota rehellisyyteen tutkimusta tehdessään. Tutkijan tulee myös pysytellä tutkimustuloksia esittäessään totuudessa ja välttää harhaanjohtavan tai puutteellisen tiedon esittämistä. (Hirsjärvi ym. 2004, 27–28.)

7.3 Omat oppimiskokemukset

Tämän tutkimustyön aikana olemme kehittyneet mielestämme laajasti. Koska meillä ei ollut aiempaa tutkimusentekokokemusta, olemme saaneet valtavasti tietoa tieteellisen tutkimuksen teosta. Varsinaisen tutkimuksen tekemisen lisäksi olemme oppineet etsimään ja valitsemaan lähteitä sekä suhtautumaan kriittisesti painettuun tekstiin. Tutki-

muksen edetessä olemme myös oppineet lukemaan tieteellistä tekstiä ja tutkimuksia, sekä löytämään niistä olennaiset asiat.

Tutkimuksen teon ohessa olemme oppineet ryhmätyötaitoja. Aikataulujen yhteensovittaminen ja asioiden organisointi ja eteenpäinvienti harjoittelun ohessa on vaatinut välillä varsinaista taiturointia. Olemme kehittyneet aikataulujen laatimisessa ja tutkimuksen teon suunnittelussa, sekä suunnitelmien järjestelmällisessä toteuttamisessa. Myös sosiaaliset taitomme sekä kirjallinen ulosantimme on hioutunut prosessin aikana.

Erittäin tärkeä osa oppimistamme on kuitenkin ollut ammatillinen kasvumme kohti kättilön työtä. Meille on entisestään korostunut vanhemmille annettavan tuen ja ohjauksen merkitys ja olemme saaneet avaimia käytännön työn tekoon, sillä rohkeutemme ohjata ja ottaa puheeksi asioita on kasvanut suorassa suhteessa oman tietotaitomme lisääntyessä. Tutkimuksen teon yhteydessä saamamme ymmärryksen ansiosta meille on myös entisestään selkiintynyt se, miten tärkeää työtä lapsen tulevaisuuden eteen teemme perheen kanssa, se motivoi työntekoon.

7.4 Jatkotutkimusmahdollisuudet

Kiintymyssuhde ja varhainen vuorovaikutus ovat merkityksellisiä aihealueita lasten ja perheiden hyvinvoinnin kannalta ja tutkimustyötä aiheen tiimoilta on tärkeä jatkaa myös tulevaisuudessa. Mielestämme perhelehtien antaman tiedon lisäksi olisi hyvä tutkia, miten paljon tietoa vanhemmilla ylipäättään on aiheesta. Olisi kiinnostavaa tietää, mistä vanhemmat saavat tietoa aiheesta, millaisia kokemuksia heillä on tiedon määrästä ja laadusta ja mitä tietoa he kaipaisivat lisää esimerkiksi kättilöiden tai terveydenhoitajien ohjaukseen.

Perhelehtien näkökulmasta yksi tutkimusaihe voisi olla, miten tärkeänä tiedonlähteenä vanhemmat pitävät perhelehtiä ja miten paljon niitä Suomessa luetaan. Perhelehtien laajat levikit antavat asiasta vähän osviittaa, mutta ihan tutkimuksellinen tieto perheiden tiedonlähteistä olisi tarpeen.

Tutkimustulostemme perusteella myös perhevalmennusta voisi kehittää. Näkisimme hyvänä opinnäytetyön aiheena perhevalmennuksen sisällön tarkistamisen ja päivittämisen. Välttämättä perhelehdissä ei kiintymyssuhteen häiriöihin haluta puuttua, jotta vanhempia ei peloteltaisi. Poikkeustilanteista puhuminen olisi kuitenkin tärkeää jo ennalta ja perhevalmennus voisikin olla tähän oikea paikka. Poikkeustilanteita varten voisi myös kehittää oppaan, joka antaisi vanhemmille konkreettisia ohjeita kiintymyssuhteesta ja varhaisesta vuorovaikutuksesta vauvan ollessa esimerkiksi lastenosastolla.

LÄHTEET

Becker-Weidman, A. & Shell, D. 2008. Auta lasta kiintymään. Vuorovaikutteinen kehityopsykoterapia traumaperäisen kiintymyshäiriön hoidossa. Tampere: PT-Kustannus.

Bergman, K., Sarkar, P., Glover, V. & O'Connor, TG. 2008. Quality of Child-Parent Attachment Moderates the Impact of Antenatal Stress on Child Fearfulness. 1. London: Imperial College London. Institute of Reproductive and Developmental Biology. 2. Rochester NY: University of Rochester Medical Center. Department of Psychiatry.

Broberg, A., Almqvist, K. & Tjus, T. 2005. Kliininen lapsipsykologia. Suom. Riitta Bergroth. Helsinki: Edita Prima Oy.

Brodén, M. 2006. Raskausajan mahdollisuudet. Suom. Marja Kivirauma. 2. painos. Helsinki: Therapie-säätiö.

Eskola, J. & Suoranta, J. 2003. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. 6. painos. Tampere: Vastapaino.

Fisher, J., Hammarberg, K. & Baker, G. 2007. Antenatal mood and fetal attachment after assisted conception. Melbourne: University of Melbourne. School of Population Health.

Fägerskiöld, A. 2008. A change in life as experienced by first-time fathers. Linköping: Linköping University. Department of Medicine and Health, Division of Nursing Science, Faculty of Health Sciences.

Gerhardt, S. 2007. Rakkaus ratkaisee. Varhaisen vuorovaikutuksen merkitys aivojen kehittymiselle. Suom. Marja Kivirauma. Helsinki: Edita Prima Oy.

Hautamäki, A. 2001. Kiintymyssuhdeteoria - teoria yksilön kiin(nit)tymisestä tärkeisiin toisiin ihmisiin, kiintymyssuhteen katkoksista ja merkityksestä kehitykselle. Teoksessa J. Sinkkonen & M. Kalland (toim.) Varhaiset ihmissuhteet ja niiden häiriintyminen. Helsinki: WSOY, 13–66.

Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2009. Tutki ja kirjoita. 15., uudistettu painos. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.

Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2004. Tutki ja kirjoita. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.

Holmström, K. 2011. Netin vauvasivustojen sisältö hämmentää nuoria vanhempia. YLE Uutiset/Kotimaa. Silja Raunio. Hakupäivä 24.11.2011. http://yle.fi/uutiset/teksti/kotimaa/2011/09/netin_vauvasivustojen_sisalto_hammentaa_nuoria_vanhempia_2909069.html

Kankkunen, P. & Vehviläinen-Julkunen, K. 2009. Tutkimus hoitotieteessä. Helsinki: WSOY Pro Oy.

Kestilä, S. 2007. Adoptiovanhempien vanhemmuus - ”se on semmonen elämänläheinen asia”. Tampere: Tampereen yliopisto. Kasvatustieteen laitos. Pro gradu -tutkielma.

Latvala, E. & Vanhanen-Nuutinen, L. 2001. Laadullisen hoitotieteellisen tutkimuksen perusprosessi: Sisällönanalyysi. Teoksessa S. Janhonen & M. Nikkonen (toim.) Laadulliset tutkimusmenetelmät hoitotieteessä. Juva: WSOY, 21-43.

Lehtovirta, M., Huusari, M., Peltola, L. & Tattari, K. 1997. Kasvurenkaita: psykologia ja kehityspsykologia. Porvoo: WSOY

Levikintarkastus Oy. 2011. Levikkihaku. Hakupäivä 7.4.2011. <http://www.levikintarkastus.fi/levikkitietokanta/index.php>.

Metsämuuronen, J. 2009. Tutkimuksen tekemisen perusteet ihmistieteissä 4. Helsinki: Internathional Methelp Oy.

Oulun yliopisto. Humanistinen tiedekunta 2011. Tutkimuksen etiikka. Hakupäivä 18.4.2011. <http://www.oulu.fi/hutk/tutkimus/etiikka.html>.

Puura, K. & Mäntymaa, M. 2010. Vanhemman ja vauvan vuorovaikutuksen laadun arviointi. Teoksessa M. Deufel & E. Montonen (toim.) Onnistunut imetys. Tampere: Kustannus Oy Duodecim, 27-30.

Puura, K. & Mäntymaa, M. 2010. Vanhemman ja vauvan vuorovaikutuksen tukeminen. Teoksessa M. Deufel & E. Montonen (toim.) Onnistunut imetys. Tampere: Kustannus Oy Duodecim, 31-33.

Puura, K. & Mäntymaa, M. 2010. Vanhemman ja vauvan vuorovaikutus. Teoksessa M. Deufel & E. Montonen (toim.) Onnistunut imetys. Tampere: Kustannus Oy Duodecim, 24-27.

Rautio, P. 2004. "Kyllä se varmaan silleen välittää...": kiintymyssuhdehaastattelu väli-
neenä sijoitetun lapsen kuulemisessa. Lapin yliopisto. Lisensiaatintyö.

Sanoma Magazines. 2011. Meidän Perhe. Hakupäivä 7.4.2011.
<http://asiakaspalvelu.sanomamagazines.fi/tilaus/?lehti=ME>.

Sanoma Magazines. 2011. Vauva. Hakupäivä 7.4.2011.
<http://asiakaspalvelu.sanomamagazines.fi/tilaus/?lehti=VV>.

Sarkki, J. 2011. Lehden esittely. Hakupäivä 7.4.2011. <http://kaksplus.fi/sisalto/lehden-esittely-1276>.

Schulman, M. 2003. Keskosvauvan ja vanhempien vuorovaikutuksen hoito. Teoksessa P. Niemelä, P. Siltala & T. Tamminen (toim.) Äidin ja vauvan varhainen vuorovaikutus. Helsinki: WSOY, 151–169.

Siltala, P. 2003. Varhainen vuorovaikutus kokemuksen ja tutkimuksen valossa. Teoksessa P. Niemelä, P. Siltala & T. Tamminen (toim.) Äidin ja vauvan varhainen vuorovaikutus. Helsinki: WSOY, 16–43.

Silvén, M. & Kouvo, A. 2010. Vuorovaikutus, varhainen kiintymyssuhde ja psyykkinen hyvinvointi. Teoksessa Maarit Silvén (toim.) Varhaiset ihmissuhteet. Polku lapsen suotuisaan kehitykseen. Saarijärvi: Minerva Kustannus Oy, 65-89.

Sinkkonen, J. 2003. Lapsen kiintymyssuhteen syntyminen ja sen häiriöt. Teoksessa P. Niemelä, P. Siltala & T. Tamminen (toim.) Äidin ja vauvan varhainen vuorovaikutus. Helsinki: WSOY, 92-106.

Sosiaali- ja terveysministeriö. 2011. Neuvolat. Hakupäivä 24.11.2011.
http://www.stm.fi/sosiaali_ja_terveyspalvelut/terveyspalvelut/perusterveydenhuolto/neuvolat

Sosiaali- ja terveysministeriö. 2004. Lastenneuvola lapsiperheiden tukena. Opas työntekijöille. Sosiaali- ja terveysministeriön oppaita 2004:14. Helsinki: Sosiaali- ja terveysministeriö.

Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2009. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.

Tutkimuseettinen neuvottelukunta. 2002. Hyvä tieteellinen käytäntö ja sen loukkausten käsitteleminen.

Hakupäivä

12.12.2011.

http://www.tenk.fi/hyva_tieteellinen_kaytanto/htkfi.pdf

Överlund, J. 1996. Vanhemman ja lapsen välisen vuorovaikutuksen tukeminen. Hämeenlinna.